

Besluit

Besluit van de Autoriteit Consument en Markt als bedoeld in artikel 68c, vijfde lid, van de Spoorwegwet tot goedkeuring van de voorwaarden en de vergoedingen van diensten en dienstvoorzieningen van Connexxion Openbaar Vervoer N.V. voor de aanbesteding van de Valleilijn-concessie december 2021 – december 2036

Ons kenmerk : ACM/UIT/526048
Zaaknummer : ACM/19/036414
Datum : 19 december 2019

1 Inleiding

1. In dit besluit verleent de Autoriteit Consument en Markt (hierna: ACM) goedkeuring aan de tarieven en voorwaarden die Connexxion Openbaar Vervoer N.V. (hierna: Connexxion) toepast voor de diensten en dienstvoorzieningen die zij aanbiedt in het kader van de aanbesteding van de concessie voor de treindienst tussen Amersfoort en Ede-Wageningen voor de periode december 2021 – december 2036 (hierna: de Valleilijn-concessie).
2. Dienstvoorzieningen zijn aan het spoor gelegen voorzieningen die geen onderdeel uitmaken van het door ProRail te waarborgen minimumtoegangspakket,¹ maar die wel van groot belang zijn voor het verlenen van een spoorvervoersdienst. Om deze reden bevat Hoofdstuk 5 van de Spoorwegwet (hierna: Sw) regels over de toegang tot dienstvoorzieningen, de levering van diensten in die voorzieningen en de vergoedingen die hiervoor in rekening mogen worden gebracht. De regels zijn van toepassing op exploitanten van dienstvoorzieningen.² Om welke voorzieningen en diensten het gaat, blijkt uit Bijlage II, onder 2, 3 en 4, van Richtlijn 2012/34/EU.³
3. Artikel 68c van de Sw bevat een bijzondere regeling met betrekking tot dienstvoorzieningen die worden aangeboden in het kader van een aanbesteding van een concessie voor openbaar vervoer per trein, als bedoeld in hoofdstuk III, paragraaf 4, van de Wet personenvervoer 2000. Deze regeling is alleen van toepassing op dienstvoorzieningen en diensten als bedoeld in bijlage II, punt 2, onderdelen a (passagiersstations), f (andere technische voorzieningen) en i (tankinstallaties) van Richtlijn 2012/34/EU. Exploitanten van de hiervoor genoemde dienstvoorzieningen mogen in het kader van een aanbesteding pas toepassing geven aan de voorwaarden en vergoedingen die zij voor deze dienstvoorzieningen en de daarin te leveren diensten hebben vastgesteld, nadat deze voorwaarden en vergoedingen zijn goedgekeurd door de ACM.⁴

¹ Het minimumtoegangspakket omvat het gebruik van de spoorweginfrastructuur, inclusief de voorzieningen voor het gebruik van tractiestroom en de benodigde informatie om de spoorvervoerdienst te kunnen leveren. Dit pakket is nader omschreven in categorie 1 van bijlage II bij richtlijn 2012/34/EU.

² Als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 3, onderdeel 12, van Richtlijn 2012/34/EU.

³ Gelezen in samenhang met artikel 1, eerste lid, van de Sw en artikel 3, onderdeel 11, van Richtlijn 2012/34/EU.

⁴ Artikel 68c, eerste lid, van de Sw.

4. De ACM heeft op 16 december 2019 van Connexxion een verzoek tot goedkeuring ontvangen van de vergoedingen en voorwaarden voor haar aanbod van diensten en dienstvoorzieningen (hierna: het dienstenaanbod) voor de aanbesteding van de Valleilijn-concessie. In dit besluit zet de ACM haar beoordeling van dit verzoek uiteen. Eerst schetst de ACM het verloop van de procedure (Hoofdstuk 2) en geeft zij een korte beschrijving van het dienstenaanbod (Hoofdstuk 3). Dan zet de ACM het beoordelingskader uiteen dat voor dit soort verzoeken geldt (Hoofdstuk 4). Vervolgens beoordeelt de ACM het verzoek (Hoofdstuk 5). Ten slotte volgt het dictum (Hoofdstuk 6).

2 Verloop van de procedure

5. Bij brieven van 18 september 2019⁵ en 28 oktober 2019⁶ heeft Connexxion informatie aan de ACM verstrekt over de dienstvoorzieningen die zij exploiteert.
6. Bij brief van 29 oktober 2019 heeft de ACM aan Connexxion medegedeeld dat de door haar aangeleverde informatie onvoldoende is om als verzoek tot goedkeuring te kunnen worden aangemerkt. De ACM heeft Connexxion bij deze brief in de gelegenheid gesteld om haar verzoek aan te vullen.⁷
7. In de weken hierna hebben de ACM en Connexxion verschillende malen schriftelijk en mondeling contact gehad over (de onderbouwing van) de tarieven van Connexxion. Dit iteratieve proces heeft geresulteerd in een aanvraag van Connexxion, die zij bij brief van 16 december 2019 aan de ACM heeft toegezonden.⁸

3 Het dienstenaanbod

8. Het dienstenaanbod van Connexxion bestaat uit twee onderdelen: een fecaliënafvoerinstallatie en een treinwasinstallatie.
9. De fecaliënafvoerinstallatie van Connexxion bevindt zich op het emplacement Amersfoort Bokkeduinen. Deze installatie wordt gebruikt voor het legen van treintoiletten.
10. Ook de treinwasinstallatie is gesitueerd op het emplacement Amersfoort Bokkeduinen. Anders dan bij veel treinwasinstallaties het geval is, is dit geen volledig op zichzelf staande installatie. De treinwasinstallatie bevindt zich op enkele meters van de ingang van de door Connexxion beheerde treinonderhoudswerkplaats, en kan daardoor alleen maar in combinatie met die werkplaats worden gebruikt. Een te wassen treinvervoertuig moet bij een wasbeurt als gevolg van de ligging van de treinwasinstallatie namelijk de werkplaats in en uit kunnen rijden.
11. De dienstverlening van Connexxion bestaat uit het wassen van treinvervoertuigen met een maximale lengte van 60 meter. Naast het instellen en bedienen van de treinwasinstallatie, omvat de dienstverlening ook het verplaatsen van de trein door middel van een elektrisch voertuig (de "Crab"). Het te wassen treinvervoertuig kan namelijk niet op eigen tractie door de

---

⁵ ACM/IN/439276.

⁶ ACM/IN/440852.

⁷ ACM/UIT/521319.

⁸ ACM/IN/450787.

wasinstallatie rijden, maar moet met de Crab door de wasinstallatie worden verplaatst.

12. Connexion rekent voor het wassen van een treinvoertuig een tarief van € 333,86.

4 Beoordelingskader

13. De ACM verwijst voor de volledige tekst van het juridisch kader dat op dit verzoek van toepassing is, naar de bijlage bij dit besluit.
14. Op grond van artikel 68c, derde lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 67, eerste en tweede lid, van de Sw en artikel 13 van het Implementatiebesluit, moet de ACM beoordelen of de door Connexion vastgestelde toegangsvoorwaarden *non-discriminatoir* zijn. Op grond van artikel 68c, derde lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 68 van de Sw en artikel 19 van het Implementatiebesluit, moet de ACM beoordelen of de vergoedingen niet hoger zijn dan de *kosten die nodig zijn om een dienst te verrichten*, vermeerderd met een *redelijke winst*.
15. Hierna geeft de ACM aan hoe zij deze bepalingen invult.

4.1 Beoordelingskader non-discriminatoire toegangsvoorwaarden

16. Uit de Nota van Toelichting bij het Implementatiebesluit blijkt dat het op non-discriminatoire wijze verlenen van toegang betekent dat de exploitant van een dienstvoorziening geen toegangsvoorwaarden oplegt die een spoorwegonderneming direct of indirect benadelen ten opzichte van andere spoorwegondernemingen. Ook blijkt hieruit dat voor de uitleg van het begrip 'discriminatie' aansluiting gezocht kan worden bij de omschrijving van dit begrip in artikel 102, onderdeel c, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Dit artikel verbiedt "*het toepassen ten opzichte van handelspartners van ongelijke voorwaarden bij gelijkwaardige prestaties, hun daarmee nadeel berokkend bij de mededinging.*"⁹
17. Op grond van het voorgaande overweegt de ACM ten aanzien van het begrip 'non-discriminatie' dat de exploitant van een dienstvoorziening met zijn toegangsvoorwaarden vergelijkbare gevallen gelijk moet behandelen. Dit betekent dat aan het dienstenaanbod aan de ene spoorwegonderneming geen andere toegangsvoorwaarden mogen worden verbonden dan aan het aanbod aan de andere spoorwegonderneming, tenzij sprake is een objectieve rechtvaardiging voor een eventuele differentiatie. Een eventuele differentiatie in toegangsvoorwaarden door een exploitant van een dienstvoorziening mag echter nooit tot doel of effect hebben de mededinging te belemmeren.

Non-discriminatoire informatieverstrekking

18. De ACM benadrukt dat een exploitant van een dienstvoorziening spoorwegondernemingen gelijk moet behandelen bij de bekendmaking van (wijzigingen in) toegangsvoorwaarden, toegang tot informatiesystemen en alle voorwaarden (waaronder mede begrepen locaties waar de dienst beschikbaar is, dienstbeschrijving en order- en leveringsvoorwaarden). Onder gelijke

⁹ Nota van toelichting bij het Besluit implementatie richtlijn 2012/34/EU tot instelling van één Europese spoorwegruimte, p. 16.

behandeling met betrekking tot de bekendmaking van informatie verstaat de ACM een tijdige en gelijktijdige bekendmaking, evenals een bekendmaking op gelijke wijze.

Non-discriminatoire geschillenregeling

19. Met betrekking tot een geschillenregeling, indien deze gehanteerd wordt door de exploitant, overweegt de ACM dat het van belang is dat elke spoorwegonderneming die toegang heeft of beoogt te verkrijgen tot dienstvoorzieningen en de diensten in deze dienstvoorzieningen, de mogelijkheid moet hebben om onder gelijke condities gebruik te maken van de geschillenregeling van de exploitant.

Reikwijdte beoordeling

20. De ACM beoordeelt in dit besluit of de toegangsvoorwaarden in het dienstenaanbod op voorhand discriminatoir zijn. De ACM kan echter niet uitsluiten dat bepaalde toegangsvoorwaarden voor bepaalde (groepen van) spoorwegondernemingen een onevenredige uitwerking kunnen hebben wanneer zij in de praktijk worden toegepast. De beoordeling in dit besluit doet daarom niet af aan de mogelijkheid voor spoorwegondernemingen om over dergelijke situaties bij de ACM een klacht in te dienen op grond van artikel 71 van de Sw.
21. Daarnaast wijst de ACM erop dat haar goedkeuringsbevoegdheid – zoals is overwogen in de besluiten van de ACM van 27 juli 2017 betreffende de DAV-concessie en de Noordelijke Nevenlijnen¹⁰ – ziet op de voorwaarden en vergoedingen zoals die binnen het concessiegebied gelden vóór aanvang van de aanbestedingsprocedure van de betreffende concessie. Dit betekent dat de beoordeling van de ACM geen betrekking heeft op eventuele wijzigingen van vergoedingen en voorwaarden die zich voordoen na het begin van de inschrijvingstermijn.

4.2 Beoordelingskader vergoedingen

22. Zoals hiervoor is overwogen, beoordeelt de ACM of de vergoedingen in het dienstenaanbod niet meer bedragen dan de kosten die nodig zijn om een dienst te verrichten, vermeerderd met een redelijke winst. Dit houdt in dat de wetgeving een tariefplafond oplegt aan exploitanten. Dat betekent dat het exploitanten niet is toegestaan om een vergoeding in rekening te brengen die hoger ligt dan het tariefplafond, maar dat het hen wel is toegestaan om lagere vergoedingen in rekening te brengen.
23. De ACM beoordeelt of het kostentoerekeningssysteem voldoet aan de hieronder genoemde beginselen en of het kostentoerekeningssysteem door de exploitant op de juiste wijze wordt toegepast bij de onderbouwing van de ter goedkeuring voorliggende vergoedingen.
24. De ACM beoordeelt ook of de vergoedingen voldoen aan het beginsel van non-discriminatie, zoals dat hiervoor is uiteengezet in paragraaf 4.1. Daartoe overweegt de ACM dat vergoedingen ook als een toegangsvoorwaarde kunnen worden beschouwd, waardoor bijgevolg ook voor de vergoedingen geldt dat zij non-discriminatoir dienen te zijn.

¹⁰ Zie onder andere het wijzigingsbesluit van de ACM van 27 juli 2017, met kenmerk ACM/DTVP/2017/204524, inzake de tarieven en voorwaarden van NS Reizigers B.V. voor dienstvoorzieningen bij de aanbesteding van de DAV-concessie.

25. In de hiernavolgende paragrafen gaat de ACM nader in op de eisen die zij aan de vergoedingen stelt op het gebied van kostenoriëntatie en het bepalen van de redelijke winst.

4.2.1 Kostenoriëntatie

26. Om te beoordelen of de vergoedingen kostengeoriënteerd zijn, beoordeelt de ACM het onderliggende kostentoerekeningssysteem en de toepassing van dit systeem. De ACM beoordeelt of het kostentoerekeningssysteem voldoet aan een aantal beginselen dat is gebaseerd op gangbare bedrijfseconomische principes. Deze beginselen worden door de ACM ook gehanteerd in andere gereguleerde sectoren.¹¹ Het betreft de volgende beginselen:

- integraliteit;
- causaliteit;
- marktconformiteit;
- proportionaliteit;
- consistentie;
- transparantie; en
- navolgbaarheid.

Hierna worden deze beginselen nader uitgewerkt.

Integraliteit

27. Om te kunnen beoordelen of kosten terecht aan tarieven worden toegerekend, dient de *input* van het systeem (oftewel de kosten die het systeem ingaan) zo dicht mogelijk bij de integrale kosten van de exploitant te liggen en dient de *output* van het systeem (de tarieven) de kosten te bevatten van de diensten waarvoor de tarieven worden bepaald. Zonder overzicht van de integrale kosten, is er geen oordeel te vellen over de vraag of de output juist is en of er een te groot of een te klein deel van de totale kosten aan de tarieven wordt toegerekend.

Causaliteit

28. De ACM gaat in de toepassing van kostenoriëntatie voor zover mogelijk uit van het principe van causale toerekening. Dit betekent dat diensten of activiteiten alleen kosten toegerekend krijgen die ten behoeve van die diensten of activiteiten gemaakt worden. Dit veronderstelt dat er een causale relatie wordt gelegd tussen de tarieven en de kosten. Het dient duidelijk te zijn waar in de organisatie en ten behoeve van welke activiteiten kosten zijn ontstaan.
29. Er zal niet bij alle kosten een duidelijk causale relatie met een dienst of markt geïdentificeerd kunnen worden. De ACM onderscheidt drie manieren van kostentoerekening, met een afnemende mate van causaliteit:
- directe toerekening: kosten worden direct aan diensten of markten toegerekend;
  - toerekening op basis van verdeelsleutels: kosten worden met behulp van *cost drivers* of kostenverdeelsleutels aan diensten of markten toegerekend; en
  - overige toerekeningen: kosten worden via een opslag op reeds toegerekende kosten aan diensten of markten toegerekend.

---

¹¹ Bij de beoordeling van het kostentoerekeningssysteem van ProRail gaat ACM uit van dezelfde uitgangspunten en kwaliteitseisen. Zie hiervoor onder andere het besluit van de ACM van 22 augustus 2018, met kenmerk ACM/UIT/498646 (*KTS ProRail – 2020-2022*).

30. Waar mogelijk moeten kosten worden toegerekend op basis van de methode met de hoogst mogelijke mate van causaliteit. Bij het bepalen van de gepaste wijze van toerekening, speelt ook de proportionaliteit een rol.
31. Voor de verdeelsleutels geldt dat deze objectief, transparant en efficiënt moeten zijn. Dit houdt in dat de verdeelsleutels op een objectieve wijze zijn bepaald. Dat betekent dat duidelijk is hóe deze tot stand komen (transparantie) en of deze sleutels een efficiënte toerekening bevorderen. Ook dient duidelijk te worden op welke wijze en met welke frequentie de brongegevens voor de sleutels gemeten worden.

Proportionaliteit

32. Het kostentoerekeningssysteem dient qua mate van detaillering en inzichtelijkheid aan te sluiten bij hetgeen redelijkerwijs verwacht mag worden van een onderneming van de omvang van de exploitant in kwestie en ook bij de omvang, de aard en de complexiteit van de geleverde dienst.

Marktconformiteit

33. Uitgangspunt voor het bepalen van kosten en tarieven is dat dit gebeurt op een wijze die gebruikelijk is voor ondernemingen, bijvoorbeeld bij de (grondslag voor) waardering van activa, de wijze van afschrijving, etc. Waar van dit principe wordt afgeweken, wordt gemotiveerd waarom er wordt afgeweken.

Consistentie

34. Het systeem is consistent. Keuzes voor uitgangspunten zijn gemotiveerd en aan de keuzes wordt in het hele toerekeningsproces vastgehouden. Waar eventueel toch is afgeweken van gemaakte keuzes, is gemotiveerd waarom vasthouden aan de keuze niet mogelijk is.

Transparantie

35. Het systeem dient gedocumenteerd te zijn in een heldere beschrijving. Deze beschrijving dient alle informatie te bevatten die nodig is om te kunnen beoordelen hoe kosten aan tarieven worden toegerekend. Daarnaast dient de beschrijving toegankelijk, volledig en juist te zijn en aan te sluiten bij bestaande interne processen en besluitvorming, zoals de organisatie, de begrotingscyclus, de boekhouding, de jaarrekening, etc.
36. Het systeem dient inzicht te geven in de bronnen van de gegevens (brongegevens). Hierbij gaat het enerzijds om de bronnen van de financiële gegevens en anderzijds om de bronnen van de niet-financiële gegevens die worden gebruikt in de kostentoerekening. De brongegevens dienen volledig kenbaar te zijn en de herkomst van de brongegevens dient duidelijk te zijn.
37. Ook dient het systeem inzicht te geven in de methodiek van kostentoerekening, inclusief de kostenplaatsen, kostenpools, kostenverdeelsleutels en kostendragers. Het dient volledig duidelijk te zijn hoe vanuit de brongegevens de kosten aan kostendragers (diensten of producten) toegerekend worden. Hierbij dient duidelijk te zijn of sprake is van directe toerekening, toerekening op basis van kostenverdeelsleutels (zoals *cost drivers*) of van toerekening via een opslag. Als sprake is van toerekening via kostenverdeelsleutels dient duidelijk te zijn welke kostenplaatsen, kostenpools en kostenverdeelsleutels gehanteerd worden. Als sprake is van toerekening via opslagen dient duidelijk te zijn hoe deze opslagen precies berekend worden.

Navolgbaarheid

38. Het systeem is navolgbaar. Om te kunnen beoordelen of het systeem inderdaad leidt tot de beoogde output, moeten alle stappen van de input tot de output navolgbaar zijn. Zo moeten berekeningswijzen en sommen kloppen, en mogen er geen stappen ontbreken.

4.2.2 Redelijke winst

39. De ACM beoordeelt of de redelijke winst is berekend in overeenstemming met de definitie van redelijke winst uit Richtlijn 2012/34/EU.
40. In de artikelsgewijze toelichting bij het Implementatiebesluit is opgenomen dat het wenselijk is dat de methodiek voor het vaststellen van de rendementsvergoeding consistent is met andere gereguleerde sectoren en dat de ACM bij de beoordeling daarvan dezelfde uitgangspunten kan hanteren die worden toegepast in de andere gereguleerde sectoren.¹²
41. De ACM beoordeelt daarom of de wijze waarop de redelijke winst is berekend consistent is met de methodiek die de ACM hanteert voor het vaststellen van de rendementsvergoeding in andere gereguleerde sectoren.
42. Ook beoordeelt de ACM of de redelijke winst op een juiste manier wordt verwerkt in de tarieven.

5 Beoordeling van het verzoek

5.1 Bevoegdheid

43. Voordat de ACM het verzoek inhoudelijk mag beoordelen, moet zij eerst nagaan of voldaan is aan een aantal formele vereisten. Specifiek moet de ACM nagaan of de door Connexion beheerde of verrichte voorzieningen en diensten:
- een dienstvoorziening of dienst zijn als bedoeld in bijlage II, punt 2, onderdelen a, f of i, van Richtlijn 2012/34/EU;
  - worden gebruikt voor de uitvoering van de Valleilijn-concessie; en
  - op één locatie uitsluitend bij Connexion aanwezig zijn.
44. Volgens de ACM blijkt uit de in Hoofdstuk 3 gegeven beschrijving van het dienstenaanbod van Connexion dat zij een tweetal installaties exploiteert die als “andere technische voorzieningen” dienen te worden aangemerkt zoals bedoeld is in bijlage II, punt 2, onderdeel f van Richtlijn 2012/34/EU. Daartoe overweegt de ACM dat schoonmaak- en wasvoorzieningen in de betreffende bepaling specifiek worden aangeduid als “andere technische voorzieningen”, en dat zowel de afvoerinstallatie als de treinwasinstallatie als schoonmaak- en wasvoorzieningen dienen te worden beschouwd.
45. Naar het oordeel van de ACM is het voorts aannemelijk dat deze dienstvoorzieningen zullen worden gebruikt voor de uitvoering van de Valleilijn-concessie. Daarbij wijst de ACM erop dat

¹² Zie de artikelsgewijze toelichting bij artikel 1, van het Besluit implementatie richtlijn 2012/34/EU tot instelling van één Europese spoorwegruimte, p. 28.

deze voorzieningen op dit moment door Connexxion worden gebruikt bij het uitvoeren van de huidige Valleilijn-concessie, en dat de Provincie Gelderland er vanuit gaat dat dit gebruik ook in de komende concessieperiode zal worden voortgezet.

46. Verder overweegt de ACM dat de beide dienstvoorzieningen die Connexxion beheert de enige van hun soort zijn op de Valleilijn. Daarmee is ook aan het laatste vereiste voldaan.
47. Gelet op het voorgaande is voldaan aan de formele vereisten en is de ACM daarmee bevoegd om het verzoek van Connexxion te beoordelen.
48. De ACM merkt in het kader van haar bevoegdheid tot slot nog op dat onderhoudswerkplaatsen worden gecategoriseerd als een dienstvoorziening in de zin van bijlage II, punt 2, onderdeel e van Richtlijn 2012/34/EU. Onderhoudswerkplaatsen vallen daarmee buiten de regeling van artikel 68c van de Sw. Dit betekent dat de ACM in dit besluit in beginsel niet bevoegd is om op grond van artikel 68c van de Sw de voorwaarden en vergoedingen te beoordelen die Connexxion voor deze werkplaats hanteert. Nu het gebruik van de onderhoudswerkplaats echter onlosmakelijk verbonden is met het gebruik van de treinwasinstallatie, zal de ACM het gebruik van de werkplaats meenemen in haar beoordeling voor zover dit een direct verband heeft met het uitvoeren van de treinwasdiensten.

5.2 Toegangsvoorwaarden

Fecaliënafvoerinstallatie

49. Met betrekking tot de fecaliënafvoerinstallatie geeft Connexxion aan dat in samenspraak met de Provincie Gelderland is besloten om deze voorziening onderdeel te maken van de aanbesteding van de Valleilijn-concessie. Deze voorziening zal om niet worden overgedragen aan een eventuele nieuwe vervoerder. Connexxion hanteert ten aanzien van deze dienstvoorziening verder geen voorwaarden of vergoedingen.¹³
50. De ACM concludeert op basis hiervan dat het aanbod van Connexxion met betrekking tot de afvoerinstallatie in overeenstemming is met het non-discriminatiebeginsel. Nu er op dit onderdeel van het dienstenaanbod verder geen sprake is van dienstverlening waarvoor een vergoeding zou kunnen worden gevraagd, laat de ACM de fecaliënafvoerinstallatie in de hiernavolgende beoordeling verder buiten beschouwing.

Treinwasinstallatie

51. Connexxion geeft in haar verzoek aan bij het gebruik van de treinwasinstallatie een aantal voorwaarden te hanteren. Naast enkele beperkingen die voortvloeien uit de technische kenmerken van de treinwasinstallatie en een beperking van haar aansprakelijkheid bij schade, hanteert Connexxion de volgende voorwaarden:¹⁴
  - gebruik van de treinwasinstallatie is alleen mogelijk wanneer de werkplaats gedurende de te gebruiken periode leeg is en er geen onderhoud plaatsvindt;
  - vervoerders die een trein willen laten wassen, dienen zelf bij ProRail treinpaden aan te vragen;

¹³ ACM/IN/439276 en ACM/IN/440863.

¹⁴ ACM/IN/450787, blz. 1-2.

- aanvragen voor wasbeurten dienen minimaal 24 uur van tevoren gemeld te worden.
52. De ACM overweegt over de eerste voorwaarde, op grond waarvan Connexxion voorrang wenst te geven aan het uitvoeren van onderhoudsdiensten, het volgende. Artikel 11 van Uitvoeringsverordening 2017/2177 geeft exploitanten van dienstvoorzieningen de mogelijkheid om objectieve en niet-discriminerende prioriteitscriteria vast te stellen voor de toewijzing van capaciteit in geval van conflicterende verzoeken om toegang. Bij het vaststellen van dergelijke criteria dient ook rekening te worden gehouden met het doel van de voorziening, het doel en de aard van de betrokken spoorvervoersdiensten en de doelstelling om een efficiënte benutting van de beschikbare capaciteit te waarborgen.
53. Naar het oordeel van de ACM voldoet de door Connexxion gestelde voorwaarde aan de hiervoor genoemde vereisten. Door voorrang te geven aan een bepaald soort dienstverlening maakt Connexxion een objectief onderscheid, dat niet tot doel of als gevolg heeft dat bepaalde (groepen van) spoorwegondernemingen worden uitgesloten van gebruik van de dienstvoorziening. Daarnaast wordt bij dit onderscheid rekening gehouden met het doel van de voorziening. De treinwasinstallatie kan immers niet los worden gezien van de door Connexxion geëxploiteerde onderhoudswerkplaats. Nu de ene dienstvoorziening niet kan worden gebruikt zonder ook gebruik te maken van de andere dienstvoorziening, dienen de beide voorzieningen bij het bepalen van toegangsvoorwaarden in samenhang te worden beschouwd.
54. De ACM constateert dat ook de overige door Connexxion gehanteerde toegangsvoorwaarden voor alle spoorwegondernemingen gelijk zijn. Zij past voor alle spoorwegondernemingen eenzelfde aanvraagprocedure toe en biedt de treinwasdienst onder gelijke condities aan spoorwegondernemingen aan. De ACM ziet in de toegangsvoorwaarden geen aanwijzingen voor (directe of indirecte) beperking van de mededinging voor bepaalde (groepen van) spoorwegondernemingen.
55. Gelet op het voorgaande is de ACM van oordeel dat de voorwaarden voor toegang die Connexxion voor de aanbesteding van de Valleilijn-concessie hanteert voor de treinwasinstallatie in overeenstemming zijn met het non-discriminatiebeginsel, zoals dat volgt uit artikel 67, eerste en tweede lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 13 van het Implementatiebesluit.

5.3 Vergoedingen: kosten

56. Connexxion heeft aan de ACM onder andere een kostprijsberekening van het tarief voor het wassen van een treinvoertuig (hierna: treinwastarief) overgelegd.¹⁵ De ACM beoordeelt hierna de methode van kostprijsberekening die Connexxion bij de bepaling van haar treinwastarief heeft gehanteerd.

Methodebeschrijving

57. Zoals beschreven in randnummer 51, stelt Connexxion als voorwaarde voor gebruik van de treinwasinstallatie dat de onderhoudswerkplaats gedurende de te gebruiken periode leeg is en er geen onderhoud plaatsvindt. Dit wordt ook in de kostprijsberekening van het treinwastarief als uitgangspunt gehanteerd.

¹⁵ ACM/IN/450787, bijlage "Tarief wasstraat (13-12-2019)".

-
58. Connexxion gaat voor haar kostprijsberekening uit van de actuele (gerealiseerde) cumulatieve kosten van 2019 tot en met de maand november. Vervolgens berekent Connexxion door middel van extrapolatie de kosten voor het gehele jaar 2019. Deze kosten vormen de basis voor het treinwastarief.
59. Connexxion onderscheidt de volgende kosten:
- kosten die enkel worden gemaakt ten behoeve van de treinwasinstallatie;
  - kosten die worden gemaakt in samenhang met de onderhoudswerkplaats;
  - monteurskosten;
  - overheadkosten; en
  - financieringskosten vreemd vermogen.
60. De kosten die enkel worden gemaakt ten behoeve van de treinwasinstallatie zijn de afschrijvingskosten van de treinwasinstallatie en de kostenpost onderhoud en reparatie. Omdat deze kosten enkel worden gemaakt ten behoeve van de treinwasinstallatie worden deze kosten volledig toegerekend aan het treinwastarief.
61. De kosten die in samenhang worden gemaakt met de onderhoudswerkplaats, betreffen onder andere verschillende belastingen, verzekeringen, de huur van het gebouw en servicekosten. Deze kosten worden toegerekend aan het treinwastarief op basis van de verdeelsleutel vierkante meters. Voor de berekening van deze verdeelsleutel worden de vierkante meters van de treinwasinstallatie gedeeld door het gezamenlijke aantal vierkante meters van de onderhoudswerkplaats en treinwasinstallatie.
62. Voor de uitvoering van de handelingen die onderdeel zijn van de dienstverlening rondom het gebruik van de treinwasinstallatie, zoals beschreven in randnummer 11, maakt Connexxion gebruik van een monteur. Deze handelingen bestaan onder andere uit het (ont)koppelen van de trein aan de tractie-energievoorziening, de bediening van de Crab en de bediening van de treinwasinstallatie.
63. Connexxion brengt voor de monteur een uurtarief van €75,- in rekening. Dit uurtarief is vastgesteld door de directe monteurskosten te vermeerderen met bepaalde ondersteuningskosten die Connexxion maakt ten behoeve van monteurs. De directe personeelskosten en de ondersteuningskosten per uur zijn berekend door deze kosten te delen door het aantal uren. Voor de bepaling van het treinwastarief schat Connexxion dat de handelingen van de monteur zoals beschreven in het vorige randnummer 1,5 uur per wasbeurt in beslag nemen.
64. Voor de toerekening van de overheadkosten rekent Connexxion met een opslagpercentage. Dit berekent zij door de overheadkosten te delen door de totale directe kosten. Voor zover de overheadkosten reeds zijn toegerekend aan het monteurstarief zoals beschreven in randnummer 63, worden zij bij dit deel van de toerekening buiten beschouwing gelaten. Het opslagpercentage vermenigvuldigt Connexxion met de som van de hiervoor beschreven directe kostenposten.
65. Daarnaast rekent Connexxion financieringskosten. De kosten bestaan uit de daadwerkelijke rentekosten voor vreemd vermogen vermenigvuldigd met de helft van de aanschafwaarde van

de treinwasinstallatie, gecorrigeerd voor het deel van de onderneming dat is gefinancierd met vreemd vermogen.

66. Voor de uiteindelijke berekening van het treinwastarief per wasbeurt, deelt Connexxion de kostenposten door het aantal geschatte wassingen. Het geschatte aantal wassingen is gebaseerd op het aantal werkdagen dat de treinwasinstallatie per jaar in bedrijf kan zijn. Bij deze schatting houdt Connexxion rekening met het feit dat sommige treinen een dag langer in onderhoud zijn en dat de onderhoudswerkplaats een paar weken per jaar niet beschikbaar is vanwege het zogenaamde 'wieldraaien'. Ook heeft Connexxion rekening gehouden met de feestdagen. Uiteindelijk is de schatting van het aantal wasbeurten gebaseerd op vier beschikbare dagen per week gedurende 48 weken en (gemiddeld) één wasbeurt per beschikbare dag. Dit betekent dat het geschatte aantal wassingen 192 bedraagt.

Beoordeling ACM

67. De ACM stelt vast dat Connexxion voor de berekeningen van de tarieven de meest recente kostengegevens gebruikt. De ACM is van oordeel dat deze meest recente kostengegevens voldoende inzicht geven in de daadwerkelijke kosten die nodig zijn om de dienst te verrichten.
68. Over de kosten die enkel worden gemaakt ten behoeve van de treinwasinstallatie overweegt de ACM dat deze kosten inderdaad direct verband houden met het gebruik van de treinwasinstallatie. De ACM is tevens van oordeel dat de kosten die worden gemaakt in samenhang met de onderhoudswerkplaats op een transparante manier worden toegerekend aan het tarief voor de treinwasinstallatie. De ACM acht de verdeelsleutel vierkante meters transparant en proportioneel.
69. Ten aanzien van de toerekening van de monteurskosten overweegt de ACM dat Connexxion de opbouw van het uurtarief voldoende heeft onderbouwd. Hierbij heeft Connexxion op een transparante en navolgbare manier toegelicht welke kosten direct zijn, welke kosten ondersteuningskosten zijn en hoe de ondersteuningskosten worden toegerekend aan het uurtarief. Daarnaast heeft Connexxion de noodzaak en de arbeidsuren van de monteur voldoende onderbouwd.
70. De ACM is van oordeel dat de overheadkosten tevens op een transparante manier worden toegerekend op basis van de directe kosten. Daarbij heeft Connexxion de overheadkosten gecorrigeerd voor de ondersteuningskosten die reeds zijn toegerekend aan het monteurstarief.
71. Ten aanzien van de toerekening van de financieringskosten van vreemd vermogen overweegt de ACM dat het niet ongebruikelijk is om de daadwerkelijke kosten van vreemd vermogen ter financiering van de vaste activa op te nemen in de kostprijs. Bij deze berekening wordt uitgegaan van de gemiddelde waarde van de vaste activa en wordt gerekend met het aandeel dat is gefinancierd met vreemd vermogen. De toerekening van deze kosten door Connexxion is naar het oordeel van de ACM daarom in lijn met de beginselen markconformiteit, causaliteit en transparantie.
72. Connexxion rekent een treinwastarief per wasbeurt. De ACM oordeelt dat deze tariefdrager voldoet aan het beginsel causaliteit. De schatting van het aantal wasbeurten per jaar is naar het oordeel van de ACM ook voldoende onderbouwd.

73. Voorts is de ACM van oordeel dat de beschrijving van de gehele kostenmethodiek transparant en navolgbaar is. De beschrijving van de methodiek is volledig en er ontbreken geen stappen. De herkomst van de kosten is voldoende onderbouwd. Ook wordt toegelicht wanneer er toerekening plaatsvindt op basis van een verdeelsleutel. Daarnaast stelt de ACM vast dat de berekeningen kloppen en dat de methode ook op de juiste wijze wordt toegepast, zoals Connexxion beschrijft in haar methodiek.
74. De kosten die op basis van de methode worden toegerekend aan het treinwastarief bestaan enkel uit de kosten die verband hebben met het leveren van treinwasdiensten. De ACM is daarom van oordeel dat de kosten die Connexxion toerekent aan het treinwastarief niet meer bedragen dan de kosten die nodig zijn om de treinwasdiensten te verrichten.
75. Gelet op het voorgaande voldoet Connexxion ten aanzien van de treinwasdiensten aan de verplichtingen met betrekking tot kostenoriëntatie die voortvloeien uit artikel 68, eerste lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 19 van het Implementatiebesluit.

5.4 Vergoedingen: redelijke winst

76. Connexxion heeft in haar treinwastarief een winstopslag verwerkt. Zoals is overwogen in onderdeel 4.2.2 van dit besluit, dient de ACM te beoordelen of de wijze waarop deze winstopslag is berekend, voldoet aan de criteria voor een redelijke winst zoals bedoeld in Richtlijn 2012/34/EU.
77. Artikel 3 onder 17 van Richtlijn 2012/34/EU definieert redelijke winst als een rendementsvergoeding op basis van eigen vermogen, waarbij rekening wordt gehouden met het risico, waaronder het risico aan inkomstzijde of het ontbreken daarvan, waaraan de exploitant van de dienstvoorziening is blootgesteld, en die in de lijn ligt van de gemiddelde opbrengst voor de betrokken sector in de afgelopen jaren.
78. Zoals is aangegeven in randnummer 41 van dit besluit, beoordeelt de ACM of de wijze waarop de redelijke winst is berekend consistent is met de methodiek die de ACM hanteert voor het vaststellen van de rendementsvergoeding in andere gereuleerde sectoren. De methode die de ACM hiervoor hanteert is het Capital Asset Pricing Model (CAPM).
79. Connexxion heeft aan de hand van de CAPM-methode een rendementsvergoeding over het eigen vermogen berekend van 2,8% (na belasting).
80. De ACM stelt op basis van de door Connexxion overgelegde CAPM-berekening vast dat haar wijze van toepassing van de CAPM-methode op enkele punten afwijkt van de wijze waarop de ACM deze methode normaliter toepast in de door haar gereuleerde sectoren. Aan deze omstandigheid zal de ACM in dit specifieke geval echter geen consequenties verbinden. Daartoe overweegt de ACM dat de door Connexxion berekende rendementsvergoeding substantieel lager ligt dan de rendementsvergoedingen die de ACM recentelijk in andere gereuleerde sectoren heeft vastgesteld.¹⁶ De ACM acht het gelet hierop aannemelijk dat de

¹⁶ Zie onder andere: de kostenvoet eigen vermogen van 5,21%-4,72% vastgesteld in de Gewijzigde Methodebesluiten Elektriciteit en Gas 2018-2021 (bijlage 2, rn. 70a), de kostenvoet eigen vermogen van 4,36% vastgesteld bij de

---

geconstateerde afwijkingen in de toepassing van de CAPM-methode tot een lager (en zeker niet hoger) winstpercentage hebben geleid dan Connexxion had mogen hanteren, indien zij de CAPM-methode op de voor de ACM gebruikelijke wijze zou hebben gevolgd. Op basis hiervan is de ACM van oordeel dat de door Connexxion berekende rendementsvergoeding over het eigen vermogen hoe dan ook als redelijk dient te worden aangemerkt. Daarmee staat vast dat de vergoeding die Connexxion voor haar treinwasdiensten in rekening brengt, ook op het onderdeel van de redelijke winst voldoet aan de vereisten van artikel 68, eerste lid, van de Sw, gelezen in samenhang met artikel 19 van het Implementatiebesluit.

5.5 Conclusie

81. De ACM concludeert dat het aanbod van Connexxion voor de aanbesteding van de Valleilijn-concessie in overeenstemming is met het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste en tweede lid, en 68 van de Sw.

6 Besluit

82. De Autoriteit Consument en Markt keurt de door Connexxion voorgelegde voorwaarden voor toegang, bedoeld in artikel 67, eerste lid, onderdeel b, van de Sw en voor levering van diensten, bedoeld in artikel 67, eerste lid onderdeel c, van de Sw en de vergoedingen, bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de Sw goed, voor zover deze betrekking hebben op de aanbesteding van de Valleilijn-concessie van december 2021 – december 2036.

De Autoriteit Consument en Markt
namens deze,

w.g.
drs. A. Sipkes
Directeur Directie Telecom, Vervoer en Post

Beroep

Belanghebbenden die zich met dit besluit niet kunnen verenigen, kunnen binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is bekendgemaakt beroep instellen bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven te Den Haag. Het postadres is: College van Beroep voor het bedrijfsleven, Postbus 20021, 2500 EA 's-Gravenhage. Het beroepschrift moet zijn ondertekend en moet ten minste de naam en het adres van de indiener, de dagtekening en een omschrijving van het besluit waartegen het beroep is gericht bevatten. Voorts moet het beroepschrift de gronden van het beroep bevatten en dient een afschrift van het bestreden besluit te worden meegezonden. Voor het instellen van beroep is griffierecht verschuldigd. Informatie hierover kan worden ingewonnen bij de griffie van het College, telefonisch bereikbaar op 088 – 362 3910.

Bijlage: Juridisch kader

Goedkeuringsbevoegdheid ACM

Artikel 68b van de Sw luidt:

- “1. Deze paragraaf is uitsluitend van toepassing in geval van een aanbesteding als bedoeld in hoofdstuk III, paragraaf 4, van de Wet personenvervoer 2000 van een concessie voor openbaar vervoer per trein, indien:*
- a. voor de uitvoering van die concessie sprake is van gebruik van dienstvoorzieningen of van diensten als bedoeld in bijlage II, punt 2, onderdelen a, f en i, van richtlijn 2012/34/EU, en*
  - b. een dergelijke dienstvoorziening of dienst op één locatie uitsluitend bij één exploitant aanwezig is.*
- 2. Onder exploitant van een dienstvoorziening wordt in deze paragraaf verstaan een exploitant die verantwoordelijk is voor het beheer van een of meer dienstvoorzieningen of voor het verrichten van een of meer diensten als bedoeld in het eerste lid.”*

Bijlage II van Richtlijn 2012/34/EU luidt, voor zover van belang:

- “Aan de spoorwegondernemingen te verlenen diensten
(...)*
- 2. Er wordt toegang verleend, met inbegrip van toegang via het spoor, tot de hiernavolgende dienstvoorzieningen, indien deze bestaan, en tot de diensten verleend in die voorzieningen:*
- a) passagiersstations, de gebouwen en andere voorzieningen daarvan, met inbegrip van de weergave van reisinformatie en passende locaties voor diensten in verband met kaartverkoop;
(...)*
  - f) andere technische voorzieningen, met inbegrip van schoonmaak- en wasvoorzieningen;*
  - i) tankinstallaties en levering van brandstof in deze voorzieningen, waarbij de heffingen voor het gebruik van de tankinstallaties op de factuur afzonderlijk van de heffingen voor de levering van brandstof tot uitdrukking komt.
(...)”*

Artikel 68c van de Sw luidt, voor zover hier van belang:

- “1. Onverminderd het bepaalde bij of krachtens hoofdstuk 5, paragraaf 1, mag een exploitant van een dienstvoorziening in het kader van een aanbesteding als bedoeld in artikel 68b, eerste lid, de voorwaarden voor toegang, bedoeld in artikel 67, eerste lid, onderdeel b, of voor verlening van diensten, bedoeld in artikel 67, eerste lid, onderdeel c, of de vergoedingen, bedoeld in artikel 68, eerste lid, pas toepassen nadat deze voorwaarden of vergoedingen zijn goedgekeurd door de Autoriteit Consument en Markt.*
- 2. De exploitant van een dienstvoorziening doet het verzoek tot goedkeuring ten minste zes weken voorafgaand aan de datum waarop een aanbesteding als bedoeld in artikel 61, eerste lid, van de Wet personenvervoer 2000 is gestart.*
- 3. De Autoriteit Consument en Markt beoordeelt binnen zes weken na ontvangst van het verzoek of de voorwaarden of vergoedingen, bedoeld in het eerste lid, in overeenstemming zijn met het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste of tweede lid, of 68. Indien gegevens die de Autoriteit Consument en Markt noodzakelijk acht voor een beoordeling ontbreken, wordt de exploitant van de dienstvoorziening hiervan binnen een week na*

ontvangst van het verzoek op de hoogte gesteld. Deze exploitant wordt in de gelegenheid gesteld deze gegevens binnen een redelijke termijn alsnog aan te leveren in een door de Autoriteit Consument en Markt aan te geven vorm.

4. De Autoriteit Consument en Markt kan de termijn, bedoeld in het derde lid, eerste volzin, eenmaal met zes weken verlengen. Zij doet hiervan schriftelijk mededeling aan de exploitant van de dienstvoorziening die het verzoek heeft ingediend.

5. Indien de Autoriteit Consument en Markt van oordeel is dat de voorwaarden of vergoedingen in overeenstemming zijn met het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste of tweede lid, of 68, keurt zij de toepassing hiervan goed.

6. Indien de Autoriteit Consument en Markt van oordeel is dat de voorwaarden of vergoedingen niet in overeenstemming zijn met het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste of tweede lid, of 68, doet zij hiervan mededeling aan de desbetreffende exploitant. Zij deelt hierbij mede op welke punten niet voldaan is aan het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste of tweede lid, of 68.

7. De exploitant van de dienstvoorziening deelt de Autoriteit Consument en Markt binnen vier weken na de datum van de mededeling, bedoeld in het zesde lid, schriftelijk mede in hoeverre de voorwaarden of vergoedingen worden aangepast aan die mededeling. De Autoriteit Consument en Markt beoordeelt binnen drie weken na ontvangst van de mededeling van de exploitant van de dienstvoorziening, bedoeld in de eerste volzin, op het verzoek tot goedkeuring, of de voorwaarden of vergoedingen in overeenstemming zijn met het bepaalde bij of krachtens de artikelen 67, eerste of tweede lid, of 68.

(...)"

Non-discriminatoire voorwaarden

Artikel 67 van de Sw luidt, voor zover hier van belang:

"1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt geregeld in welke gevallen, onder welke voorwaarden en volgens welke procedures een spoorwegonderneming recht heeft op:
(...)

b. toegang tot bij of krachtens algemene maatregel van bestuur omschreven dienstvoorzieningen of een deel van dienstvoorzieningen;

c. verlening van bij of krachtens algemene maatregel van bestuur omschreven diensten in dienstvoorzieningen of diensten.

2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt geregeld in welke gevallen, onder welke voorwaarden en volgens welke procedures een exploitant van een dienstvoorziening verplicht is tot het verlenen van toegang als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, en tot het verlenen van diensten als bedoeld in het eerste lid, onderdeel c.

(...)"

De in artikel 67, eerste en tweede lid, van de Sw bedoelde algemene maatregel van bestuur is uitgewerkt in het Besluit implementatie richtlijn 2012/34/EU tot instelling van één Europese spoorwegruimte (hierna: Implementatiebesluit). Artikel 13 van het Implementatiebesluit luidt:

"Een exploitant van een dienstvoorziening verleent aan een spoorwegonderneming op een niet-discriminerende wijze toegang, inclusief toegang via het spoor, tot de dienstvoorzieningen, bedoeld in bijlage II, punt 2, van richtlijn 2012/34/EU, en de diensten die in deze voorzieningen worden geleverd."

Kostengeoriënteerde vergoedingen vermeerderd met een redelijke winst

Artikel 68 van de Sw luidt, voor zover hier van belang:

*“1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de voorwaarden en methoden voor berekening van vergoedingen die exploitanten van dienstvoorzieningen aan spoorwegondernemingen in rekening brengen voor het verlenen van toegang tot spoorweginfrastructuur en dienstvoorzieningen als bedoeld in artikel 67, eerste lid, onderdelen a en b, alsmede voor het verlenen van diensten in dienstvoorzieningen of diensten als bedoeld in artikel 67, eerste lid, onderdeel c.
(...)”*

De in artikel 68, eerste lid, van de Sw bedoelde algemene maatregel van bestuur is uitgewerkt in het Implementatiebesluit. Artikel 19 van het Implementatiebesluit luidt:

“Een vergoeding bedraagt niet meer dan de kosten die nodig zijn om een dienst te verrichten, vermeerderd met een redelijke winst, indien deze dienst betrekking heeft op het verlenen van toegang via het spoor binnen een dienstvoorziening als bedoeld in bijlage II, punt 2, van richtlijn 2012/34/EU ten behoeve van het verlenen van een desbetreffende dienst in die voorziening of op het verlenen van een dienst als bedoeld in bijlage II, punt 3 of 4, van richtlijn 2012/34/EU die slechts door één exploitant van een dienstvoorziening wordt aangeboden.”

Ingevolge artikel 1 van het Implementatiebesluit wordt onder redelijke winst verstaan:

“redelijke winst als bedoeld in artikel 3, onderdeel 17, van richtlijn 2012/34/EU.”

Artikel 3, onderdeel 17, van Richtlijn 2012/34/EU luidt:

“redelijke winst: een rendementsvergoeding op basis van eigen vermogen, waarbij rekening wordt gehouden met het risico, waaronder het risico aan inkomstenzijde of het ontbreken daarvan, waaraan de exploitant van dienstvoorziening is blootgesteld, en die in lijn ligt van de gemiddelde opbrengst voor de betrokken sector in de afgelopen jaren.”